phantaſiæ, inani cogitatione. Eſt ſplendor lucis ex claritate generis: eſt lux ſplendoris ex genere claritatis. Genus ſplendidè ſine meritis datur, claritas in claro genere acquiritur: & ex ſplendore lucis, in lucem proceditur ſplendoris; ut decidant qui glorioſi genere à cogitationibus ſuis, nobilitatem cogitantes per præclara, non inſignia per inſignia: etenim vel in ſplendore lucis generis ſine propria virtute; ſplendentes iacebunt ſine ſplendore. Dicit contextus. *Semita quaſi lux ſplendens*. Retunditur nobilium vanitas, quippe implicant nobilitas & otioſitas: quid ſi iniquitas? & in ſplendore lucis generis obijcitur ſemita in lucem optabilem ſplendoris; igitur generis ſplendor vel in luce non acquiritur, ubi ſemita virtutis à nobilibus non teritur. Lux ergo nobilitas, & germen nobilitatis: quare ergo in ſemita deſignatur *lux ſplendens*? Ubi germina degenera, lux nobilitatis cum umbra. Lumen quod in illis eſt tenebræ ſunt: ſiquidem cùm ſplendor à virtute; volunt fulgere inſignijs, abſque ulla actione.

Diſcrimen inter ſplendorem generis, & genus ſplendoris.

13 Ab hac & non illis æſtimationis pondus; quippe ex virtute generis in ampliora ambulans procedit virtus. Utrunque claudit Profanus, 1. *Æneid.* v. 548.

Virgil.

Rex erat Æneäs nobis, quo iuſtior alter,
Nec pietatis fuit, nec bello maior & armis.

Commendatur virtute & genere; ut per generis lumen procedat in virtutis ſplendorem, tritâ ſemitâ, qua utriuſque gloria. Hinc textu ſacro dicitur: *Creſcit uſque ad perfectum*. Vatabl. *uſque ad perfectionem & felicitatem*. Felicitas eſt lumen de lumine; ſed non perfectio, ni aliquid ſplendidius addatur generi, & creſcat ſemen creditum in ſpectabilem fructum: igitur non attingit virtutis imitator perfectionem; ni ſe præbeät imitabilem: unde cum augmento qui quærit generis felicitatem, propendere debet in nobilitatis perfectionem; quippe clauda ex virtute nobilitas, ni procedat in virtutem: nimirùm ex luce ſplendoris radicis, per acta & acta uſque ad lucem ſplendoris. Hic verè perfectus felicis nobilitatis ornatus; virtus & genus: etenim non eſt genus, ſi non eſt virtus. De Mardochæo dicitur, quod fuerit *filius Iain, filij Semei, filij Cis, de ſtirpe Iemini*. Ubi ſplendor tribus Saul, qui Princeps & primus Rex? Iurè prætermittitur, qui ex genere eximio virtutem non æmulatur. Natus eſt quaſi non natus: in progenie quantunvis Rex quaſi nullus: equidem protervus ſequens ex honore iniquitatem, regiâ prorſùs maieſtate maculaverat ſtirpem.

Non feliciter nobilis à genere, ſed qui nobilitat genus.

Eſth. 2. 5.

Nobilis improbus, nullus.

Rectique cultus pectora roborant;
Utcunque defecere mores,
Dedecorant benè nata culpæ.

Horat.

Canit Horat. 4. *Carm.* Od. 4. à v. 34.

14 Econtrà, ut idem ſuccinit, 1. *Epiſt.* 20. v. 22. libertino natum patre monet:

Ut quantum generi demas, virtutibus addas.

Idem.

Etenim ut homo tendat in nobile genus, genus facit virtus. Proſtravit David inſolentem Goliath in triumphum totius gratulantis Iſraël. Mirati ſunt omnes: tuncque Rex Abneri: *De qua ſtirpe deſcendit hic adoleſcens?* Neſcivit, & interrogandum iuſsit. Abner quidem quid in inquiſitionem fecit? *Interroga, cuius filius ſit: cùmque egreſſus eſſet, tulit eum Abner, & introduxit coram Saule, caput Philiſtæi habentem in manu ſua*. Interrogavit? Utique, dum introduxit: igitur ſi Rex ſcire cupiebat genus, reſpondit virtus. Non ſat in illo ſplendor generis, demonſtrat quidem genus ſingularis ſplendoris: caputque validè amputatum ab hoſte, oſtendit Abner pro ſtirpe; quippe qui ſplendor generis, ſignandus erat ab ſplendore virtutis. Attendere debuit in trophæum, non ad ſemen, ſed in fructum: victorque introducitur, ut eius genus videatur: equidem quùm Princeps habuit præſentem, cognovit exactè ſtirpem. Hoc eſt victoris genus:

Genus facit virtus.

1. Reg. 17. 55. V. 56. 57.

Qua cognoſcitur genus.

Qualis, non unde ſatus.

Claud. 2. *Stilic.* v. 125.

15 Nobilitas in ardua non quærenda, ſed nec proculcanda. Hinc probè Otho (ut in eo obſervat Plutarch.) fratris filium ad ſe vocans, dixit; *Id modò extremum tibi præceptum ſcias; ne patruum tibi Cæſarem fuiſſe aut obliviſcaris unquàm, aut nimiùm memineris*. Omnimoda memoria vel oblivio nocet. Memoria uſquequaquè, qua inflatur ſuperbia: quare Iuvenal. de v. 71.

Plutarch.

Hæc ſatis ad iuvenem, quem nobis fama ſuperbum
Tradit, & inflatum, plenumque Nerone propinquo.

Iuvenal.

Oblivio, quia nihil præclarè perficiet, ſi ſui ſuorumque aliquando non meminit. Plautus in *Mercator.* Act. 5. Scen. 4. v. 8.

Qui bono ſunt genere nati, ingenio malo
Suápte culpa genere capiunt genus.

Plaut.

Utrumque nocet, ſi nimis utrumque. Ne quid nimis: unde Senec. 4. *Benef.* cap. 30. ſubdit: *Non ſine ratione, ſacra eſt magnarum virtutum memoria: & eſſe plures bonos iuvat; ſi gratia bonorum non cum ipſis cadat.* Sic tenditur in virtutem & novam progeniem, quæ excellentior, quippe maior, quàm

Senec.

Nobilitatis nec memoria, nec oblivio.

quàm à progenie fulgor: equidem dum meritum fulget,

Nunquàm meriti cunabula quærit.

Claud. d'

Haud æſtimatur gleba fovens aurum, ſed auri ex ſterili, turpi gleba momentum; quippe precioſum: nullumque genus magis nobile, quàm illud quod non à genere.

16 Nomen habuit Chriſtus & pretio ſanguinis, ut ſummi eſſet nobilitas ſplendoris. Circunciditur, & poſteà nomen imponitur: etenim cum meritis, qui nobilior, ſtatueret ſtirpem; qui ſine meritis nominatus utique non habet nomen. *Vocatum eſt nomen eius Ieſus*. Vocatum? Cur igitur non impoſitum? Ut conſtarent inſignia nobilitatis ex meritis, expreſsis in nota nominis: nomineque vocatur, antequàm imponeretur; ne à genere acciperet nobili nobilitatem, cùm ante nativitatem illuſtre acquiſiſſet nomen. *Antequàm in utero conciperetur*, Ieſus ſine nominis impoſitione vocatur. Si poſt impoſitum, nomine deſignaret genus inclytum; ſed non illuſtrius ex meritis, quia noſceretur per ſtemmata ſanguinis. Erat nomen inſigne, ſed non ſuper omne nomen: vocaturque Salvator antequàm conciperetur in carne, ut in carne agnoſceretur nobilitas, quia non ex genere. Ex ſplendida ſtirpe in nominis gloriam, deſcendebat per Mariam. Altiorem oſtendere cupiebat nobilitatem, per virtutis commendabilem progeniem; quoniam generis ſpecioſa claritas exigua prorſùm nobilitas: & antequam conciperetur in carne, illuſtriore gaudet nomine; quoniam reſplenduit nomine magnus, antequàm cognoſceretur, cuius filius. Nomen, ubi poſt nativitatem, eſſet à nobili ortu; quod eius nobilitatis nunquàm eſſet magnitudo. Eius nobilitas in carne non erat originis, ſed virtutis: & ante nativitatem claritate gaudet nominis: quoniam ſi origo nobilitatis à Virgine, & matre; nobilitas eius non procedit ab origine. Patet quale genus virtus. Omnes ad hanc ſumus nobiles. Qui genus iactat ſuum, aliena laudat, non ſe. *Siquid boni, ſtemma non inſpicit*: ſubdit Seneca *Epiſt.* præcit. & ex perſona Herculs, in *Furent.* à v. 337.

Luc. 2. 21.

Nobilitas nobilitatis genus, non à genere.

Senec.

——Nobiles non ſunt mihi
Avi, nec altis inclytum titulis genus;
Sed clara virtus

Idem.

DIDASCALIA V.

In amicitia nomen inane fides.

1 AMicitiâ nihil inter homines dulcius, ni dulcorem exacerbet perfidum pectus: equidem tunc magis grave, quoniam procedit amaritudo ex dulcedine.

Perque dapes menſaſque ſuper petulantia corda,
Et ſale mordaci dulcis querentia riſus.

Manil.

Accinit Manil. 5. *Aſtron.* v. 144. Amici ſunt aulici, amicitiæ colore, quippe rutilat ſpecie: igitur eius ſacra iura in proprium commodum, non fide ſed ſucceſſu ponderantur. Unde nervosè Velleius Patercul. *lib.* 2. de proſcriptione Triumviratus loquens, ſubdit: *Summam in proſcriptos uxorum fidem extitiſſe, libertorum mediam, ſervorum aliquam, filiorum nullam*. Claudian. 2. in *Rufin.* v. 320.

Amicitia aulica.

Vell. Pat.

Delicta fuere nexus amicitiæ.

Claud.

Amicitiæ aulicæ ſymbolum patet in annulo ficto Gygis (de quo Nos fusè in *Ephemerid.* 23. *Maij.*) quo præſens coram præſentibus, ſi ad illos dirigebat, adſtabat; verùm ad ſe reverſo, inviſibilis fiebat. Unde Otho Vænius *Embl. Amor.* 28. ait:

Fallere nolle fidem, Gygis licèt annulus adſit:
Sic inconcuſſa dixeris eſſe fide.

Herodot.

Qui reſpicit fortunam ab amico videtur; quippe videt fortunam & non amicum. Ubi tribulatio ingruit, annulum ad ſe convertit: reſpicit enim ex reſpectu amici ſe, & inviſibilis fit. Exponit Seneca *Epiſt.* 9. & ad unguem: *Qui ſe expectat* (inſit) *& propter hoc ad amicitiam venit malè cogitat. Paravit amicum adverſus vincula laturum opem? cùm primùm crepuerit catena, diſcedet. Iſta negotiatio eſt, non amicitia quæ ad commodum accedit, quæ quid conſecutura eſt ſpectat.* Amicus certus in re incerta cernitur: qui aulicus, non invenitur: equidem adinſtar hydrargyri quod aurum intimè ſociat, in igne probationis actutùm avolat. Amicus ſecundum tempus prurigine utilitatis, non permanet in die tribulationis: equidem in proprium reſpiciens quæſtum, nequit reſpicere amicum.

Annulus Gygis eius ſymbolum.

Senec.

Et hydrargyrum.

Quem dat purus amor, ſed quem tulit impia merces.

Lucan. ad *Piſon.* v. 123.

2 Vitium pro natura inolevit: & perfi-

fidia ſic prævaluit, ut habeat effugium excuſationis, ex eo quod culpa iudicetur naturalis, quaſi non eſſet voluntarium perfidiæ ſtudium. Dicitur frequenter (in rationalitatis opprobrium, & ingenuitatis Evangelicæ irriſum) neſcire vivere, quiſquis neſciverit ſimulare: in Machiabeliſmo aphoriſmus inſignis, ad tutamen proditionis & commoditatis; quippequam qui perfidiùs, vivit commodiùs. Vernaculè: *El que ſabe fingir, es el mejor vividor.*

Perfidia quàm infamis!

Non hæc dicuntur in ſchola Chriſti, ſed in documentis Cornelij Taciti; ut quilibet quibuslibet evadat vafrè ore tenus placidiſsimè gratus, & cœlo (interiora & cordis duplicitatem intuenti) meritò inviſus. Sat homini ratio, ut huiuſmodi momina fugeret homo. Quantum ſtudium, ne pateſcat animus! quantus labor, ne noteſcat duplex pectus! Interiorem profectò oderunt animæ pacem, cùm relinquenda perfidia, duntaxàt propter laborem. Quid turpius, modò homo inveniatur perfidus? Si latet ars prodeſt in cogitationis ſeu phantaſiæ molimen, verùm affert uti infamis deprehenſa machinatori pudorem.

Tuta, frequenſque via eſt, per amici fallere nomen:

Ovid. 1. de *Art.* v. 591.

Tuta frequenſque licèt ſit via, crimen habet.

Quanvis lex non eſſet, auctoritas rationalis propter turpitudinem crimen abigit. Sat in confuſionem frontis rugæ præ pudore: verùm duplici pectore, *confuſione* perfidię *non ſunt confuſi.*

Perfidi ſine fronte. Ierem. 6. 15

Ex implicatione textus patet pravitas, & quòd nulla ex auctoritate auctoritas. Hiſpanicè: *Punto.* Ita ergo dicit Propheta. *Confuſi ſunt, quia abominationem fecerunt: quin potiùs, confuſione non ſunt confuſi, & erubeſcere neſcierunt.* Confuſi & non confuſi ſunt; confuſi, quia in plagio deprehenſi: non confuſi, ſimulantes comprehenſos non eſſe in plagio; aliud uti iactabundi cogitantes in effugium, quippe perfidia in melius non mutatur, ſed in aliud.

Ovven.

Optimè latitas, ſi te latuiſſe lateret:
Marce, ſed hoc ipſo te latitare patet.

Uſquequaquè ſpinis, quibus procedunt figuntur. Spinas adinſtar echinorum pro pedibus habent: ſeſe priùs lacerant, quàm pedem moveant. Vigilanter Noſtrates: *En cada paſſo ſe clavan.* Vide dicta *Tom.* 2. *T.* 11. *D.* 5. *n.* 4.

3 Quid purpurati? Peiores. Veritas non ſemper manifeſtanda; ſed perfidia non fovenda. Iam enim affectatæ profectò maieſtatis ſtudio fallere omnes: igitur ubi pectoris falſitas, amplior cenſetur maieſtas, & credentium fatuitas, queis potiuntur meditatis moliminibus, & votis potitis duplex ſibi gratulatur pectus.

Quando auctorata perfidia.

In ratione ſtatus qui perfidus, videretur ſimplex, ni eſſet animo duplex; quoniam ius eſt ad auctoritatis formam, in auctoramen profiteri perfidiam: & quod peius flagitium, ubi amicitiæ familiariſsimæ obſequium. *In quorum manibus iniquitates ſunt, dextera eorum repleta eſt muneribus:* dicit David de doloſis: *Quod ergo hìc ait Iniquitatem, perfidiam intellige:* ſubdit Auguſtin. in *Pſalm.* 54.

Pſal. 25. 10. Auguſtin.

Perfida manus, in qua munus? Utique: ſi perfidia eſt ſimulatio pectoris, in munere abſconditur aliud propoſitum cordis: etenim cùm in munere ſit in munus latitans fraus; non munera in manibus, ſed iniquitates ſunt: dona offerunt in gratitudinis aut benevolentiæ indicem, ut poſsint ex muneribus in munus ad omnem iniquitatem: ſiquidem in munere evaneſcit generoſitas, & munere patet quæſita inſidiosè iniquitas.

Aſtus vel in obſequio.

Fugient textus acumina neſcientem æquivoca. Diſcat, ut cognoſcat. Munera vocantur iniquitates. Evigilent iudices: quandoquidem ubi litigator incumbit muneribus, ſolicitat iudicem ſtudere iniquitatibus: frequenter enim haud iuxta leges, ſed iuxta munera fulminatur ſententia.

Iuxta munera à iudicibus fulminatur ſententia.

At hoc alias. *In manibus iniquitates ſunt: dextera eorum repleta ex muneribus.* Si munera ſunt iniquitates, erunt iniquitates in dextra; ubi ſunt dona: quomodò ergo ſi dextra tantùm repleta muneribus, iniquitates ſedent ambabus manibus? An quia vafrè manibus plenis apprehendunt iniquitates? An quia muneribus utuntur dextrè, ut abutantur ſiniſtrè? Dextra fidei dicata olim notat Pier. Valer. *lib.* 35. *cap.* 25. Unde Poëta, 4. *Æneid.* v. 597.

Dextra dicata fidei.

En dextra, fideſque.

Patet cur in manibus iniquè dona, atque pectoris perfidia: equidem cùm non offerat ut offerat, ſed ut muneribus dignatum, nacto munere, deſtruat (quod nequit facere ſine munere) muneribus inſidiosè; dolus eſt perfidioſę iniquitatis, quod cenſetur oblatum in fidem pectoris. Hinc pectus acriter pungitur, dum ſpecie amicitiæ in mulcimen laceratur: equidem experitur ex muneribus in munere inviſam iniquitatem; quam dextrà repletà donis, cordis cogitabat fidem: verùm ibi nulla fides, quippe in manu duntaxàt iniquitas proditionis, dextrà datà & falsà dextrà: etenim amicum perſonà amicitiæ vendet; quem prodere hoſtibus ſine amicitiæ ſimulatione non poſſet.

Dona ſi hamata perfida.

4 Deterrimus etiam à pueritia Iudas teſte matre, quin unquàm vel in Chriſti contubernio rediret frugi. Adi Gerſon. de *Articul. Fidei.*

Ioann. 6. 71

Illum inter duodecim elegit, & Principem nominavit. *Hic enim erat traditurus eum, cùm eſſet unus ex duodecim.*

Sæpe perfidia ex collata gratia.

Haud facilè traderet, ni Principem conſtituiſſet, abuſus ſingularibus gratijs in perfidiam nequàm pectoris: igitur efformata fuit malignantis perfidia ex dignitate collata. Honores demulcent etiam iratum pectus, ut iniuriæ vel conceptæ obliviſcatur animus, corque convertatur in gratitudinem, quod arbitrabatur accepiſſe acerbitatem. Qui ſe videt honoratum & non offenſum; intendit in obſequium, minimè in proditionis ſtudium, propter inſitam rationali gratitudinem: Iudaſque Chriſtum traditurus, cùm eſſet unus ex duodecim; quia potior cauſa malignantis in perfidiam, eſt accepiſſe, quam nec expectabat gratiam. Surrexit erecta moles perverſitatis è ſublimitate honoris, quem cùm haberet & indignè & indignus, meditatus turpe ſcelus, cogitans perfidè perdere conſtituentem in honore: & cùm eſſet unus ex duodecim, gratia muneris concinnavit inſidiantem; ut conſtaret, pectori maligno non defuiſſe animum, ſed occaſionem: quandoquidem concepit, quod nullus niſi dæmon cogitaret; eò quod habebat honorem, quem nec delirans cogitatione concepit.

Unde animus gratior inde perfidior.

Cùm eſſet unus ex duodecim, in quibus florebat dignitas, eminuit pectoris pravitas: diciturque benefactorem traditurus inimicis, conſtituentem in faſtigio præclari honoris; quippe in perfido idem eſt accipere dignitatem, ac concipere in animo proditionem: etenim non accipit ut gratus benefactori reſpondeät, ſed ut gratià collata perfidè deſtruat.

V. 70.

5 Hinc vocatur *diabolus* ab electore: *Unus veſtrum diabolus eſt*: etenim tartareo corde concepit, quod nec dæmon cogitaret, accipiens quaſi curvè dignitatem, ut poſsit ſubdolè inſurgere in electorem. Diabolus profectò. Nonnus hìc, *Nobus diabolus.*

Nonn.

Quis eſſet diabolus, noſcebatur: novus Iudas acceptà dignitate naſcetur: igitur cùm honorem ille ſumpſerit (ut in conditorem rebellaret) viſum in homine, quod in dæmonum principe; ab illo enim accipitur cum maieſtate dignitatis auctoritas, ut poteſtate perfidus machinaretur inſidias. Quis enim eum in manus peccatorum traditurus? Diabolus; ſed non diabolus, ſed diabolus novus: *Hic* eum traditurus. *Hic* non alius: igitur qui dignitatem perfidus ſumit, ut electorem ſupplantet, & tradat in ludibrium & opprobrium, malignitate victor ſuperat totum infernum.

Novus dæmon.

Quæ cauſa movit in tantam ac talem perfidiam hominis cor? Amplioris magnitudinis ſpes. Nactus eſt citra illam Chriſti ſocietatem, deinde inſperatum honorem. Aliquibus placuit in Chriſti ſcholam non ductum eſſe doctrinà, ſed aviditate perpetrandi miracula; quæ cùm non feciſſet, crediti muneris tæduit. In vanitate eius defecerunt dies, quippe perfectionis votum propoſitum vanitatis: quomodo peſsimus pravà vocationis intentione, quibat ſicut elector miracula facere? Non humilis, ſed humiliatus pro miraculis proceſsit, an decipere qui elegerat aſtu poſſet. Non valuit arte, & incubuit cogitabundus perfidiæ: etenim pectus malignitatis oſtendit, dum ſe cognitum cognovit. Miſit poſt ſitulam lorum in pravitatis ſtudium: igitur quod ſecretò non potuit, effrons auctoritate palàm fecit.

6 Cognovit non bene ſedere & ſuam pravitatem; & opera mira Chriſti. Unde in pectore fota perfidia, ne paterent eius operta. Vita Chriſti dolum compeſcebat, in gratiam Principum pectus inhiabat: & cum regentium haud valeret conciliare gratiam, ni conficeret perfidiam, eius auſus eſt efformare accuſationem, quem cognoſcens extulerat ut mirabilem. Modò intelligitur Lucas. Chriſtus inter duodecim elegit *Iudam Iſcariotem, qui fuit proditor.* Luc. 6. 16.

Qui fuit? Qui futurus inſidiosè. Iam erat præconcepta pravitate. Verùm unde? *Quaſi ſtudioſus Salvatori* (ſubdit Gerſon, d.) *exiguis munuſculis & edulijs exponebat animum.* Gerſſ.

Hic eſt amor? Profectò iam erat proditor. Illi videbatur xenijs poſſe adipiſci dignitatem, ſine qua non poſſet adduci in teſtem, nec obſervare in gratiam Principum traditionis occaſionem: cogitabat in dignitatem impeditum iri, ni fautorem haberet pro dignitate; & quaſi magis officioſus larvatos in obſequio acceſsit amor: qui futurus perduellis, iam erat proditor: etenim munuſculis cogitavit voluntatem demulcere: ut poſſet tutiùs proditionem perficere.

Perfidus munuſculis mulcet, quem prodere ſatagit.

Quomodò homo, qui cordis ſecreta non novit, cum dæmone homine ſeſe geret; ubi cognitor Chriſtus talia, munere credito, paſſus? In quo neſcientem non adducet pravum inſidioſum cor; dum ita expertus, qui ſciebat, quiſnam eſſet qui traderet eum? Cum illo edebat perfidus panem, ſed ſuper eum magnificavit proditor ſupplantationem.

—— Mirabor, ſi ſciet inter
Noſcere mendacem, verumque beätus amicum.

Horat. de *Art.* v. 225.

7 Opportunè Stoicus. *Sæpe inter fortunam maximam & ultimam nihil intereſt* (inquit 6. *Beneſ.* cap. 33.) *neſcis quantum ſit pretium amicitiæ; ſi non intelligis multum* Senec.

Amicitia vera inter homines rara.

tum te ei daturum, cui dederis amicum, rem non domibus tantùm, ſed ſæculis raram: quæ non alíubi magis deëſt, quám ubi creditur abundare. Non ſunt iſti amici qui agmine magno ianuam pulſant; qui in primas ac ſecundas admiſsiones digeruntur. Multa ſunt ibi oſtia, quæ receptos quoque excludunt. Tunc magis excluditur, dum amicus recipitur: dicitur amicitia ſæculis rara, quoniam quæ fortuna maxima ſemper eſt ultima.

Hanc quoque fortunam ſenſi, quòd amicus abeſſes,
Qui mihi præſidium grande futurus eras.

Ovid. 1. de *Pont.* Eleg. 7. v. 13.

Cuncti impulſæ domus timent & præcavent exitum, deficitque amicus tabula poſt naufragium. Conſtet unde animorum fallacia in neceſsitudinis umbra. *Epiſtola accuſationis* (dicit Tautologia præſens) *ſcripta erat Syriacè, & legebatur ſermone Syro.* Aliter in perfidia, ubi videtur animorum concordia: igitur per proditionis inſidioſæ crimen, eximia neceſsitudo venit in accuſationem; quoniam quæ videtur in amicitia, in ore legitur, verùm aliter ſcribitur, ut non videâtur.

1. Eſdr. 4. 7. *Quę magna apparet perfidia.*

Ex lingua vita, ex lingua baurit purpura mortem:
Lingua bomini & vitam præbet & interitum.

Camer.

Accinit Ioäch. Camerar. *Centur.* 4. *Emblem.* 61. Eu ſumma miſeria in civili humana vita, qua perfida corda: igitur ubi ſummam cogitat felicitatem, offendit incauta acerbiſſimam mortem.

8 Inter Lacedæmones *templa Timori Riſui & Morti dicata ſunt*: ait Plutarch. in *Agid. & Cleömen.* ex quo Raviſ. Textor; 1. *Officin.* cap. 10. & nos de horum effectuum convinatione egimus, *Tom.* 4. *T.* 13. *D.* 3. *n.* 11. Modò novà luce, ac reflexione. Timori & Morti eadem ara, eſt cognatorum concordia: vel quia mors iurè timenda, vel quia timor mors in vita. Cæterùm Riſui & Morti contrarijs affectibus? Quid cum morte riſus? Aptè uterque iungitur, eſtò à ſocordibus in hoc miſero mundo nequaquàm intelligatur. Riſus & Mortis imagines ſimul exiſtunt, ut caveänt corda quomodo ſeſe gerunt tam in riſu, quàm in morte, ex quibus latent inſidiæ: equidem improbi mortem habent uti iocum, & ſimplices riſus vultum non arbitrantur interitus. Timor medius erat inter Riſum & Mortem, ut in timore haberet parùm prudens vulnerum medicamen: igitur ſemper obducitur mortis interitus, inter dolos falſi riſus.

Imagines Timoris Riſus & Mortis.

Stat. 1. *Silv.* 1. v. 47.

Miſtæ riſu lacbrymæ.

Riſus Mors & Timor. Neceſſaria in pectore cautio & falſitatis ſuſpicio: equidem cùm lethifer falſus riſus, & interficiat quia falſus; debet accedere metus: quamvis non ſint tela mortis, riſus res plena formidinis. Exponunt enim periculum, videntibus

Luſuſque iocoſque leonum.

Martial. 1. 15.

Adorat profectò mortem, quiſquis non præcavet vultus hilaritatem. Denique. Riſus & Mors cum iaculis picta, ut conſtet quo iure Timor etiam in ara. Mors tollit halitum, riſus erumpit in vultum: ergo addatur his imaginibus timor, ne mortis ſenſim introducatur dolor: morſque iurè formidatur ex riſus dolo, quippequàm mors frequenter ore feſtivo. Dialecto noſtra: *Matan los engaños de una riſa falſa: y es de temer traza tan alevoſa, como matar con una cara de riſa.*

In riſu perfidi letbales ſagittæ.

Ludendo capimur, bibimus ridendo venenum:
Atque iocos inter vincula miſcet Amor.

Otho Ven. *Embl.* 44.

Amoris fiducia mori, prorſùm intolerabile. Non dolor tantus quòd à mortis vulnere dolor: verùm acerbiſsimis vehementior; quod in mortem vulneretur nobile pectus à proditore infami iaculis riſus.

9 Ut Dominum hoſtes poſſent crucifigere, neceſſarium erat comprehenſione in poteſtatem habere. *Iudas, unus de duodecim, antecedebat eos, & appropinquavit Ieſu, ut deöſcularetur eum: Ieſus autem dixit illi: Iuda, oſculo filium bominis tradis?*

Luc. 22. à 47.

Tu ne cruente, ferox, audax, inſane, rebellis,
Perfide, crudelis, fallax, venalis, inique,
Traditor, immitis, ferè proditor, impiè latro,
Prævius borribiles comitaris ſignifer enſes?
Commoves? Ori ora premis, mellique venenum
Inſeris, & blanda Dominum ſub imagine prodis?
Quid ſocium ſimulas, & amicá fraude ſalutas?

Sedul. 5. à v. 59.

Oſculo adimplevit homicidium, quippe proditio ſimulata per oſculum. Oſculum eſt ſignum benevolentiæ, haudquaquàm privationis vitę: homicidiumque completum, dum Chriſtum proditor oſculatur; quoniam in amicitia amariſsima mors, quæ riſu ſpecie amicitiæ fit. Per faciem unuſquiſque cognoſcitur: perfidèque amicus dolo interficitur: igitur invenit ſine ſuſpicione gladium, ubi in facie per oſculum ſuſcipit amoris ſignum. De puella pulcherrima, veneno nutrita, diximus, *Tom.* 5. *T.* 4. *n.* 14. Per illam apprimè

Sub ſigno amoris vafrities.

mè cordis demonſtratur perfidia, cui putrida veneno erant pręcordia: oſculoque perficiebat homicidium; quoniam in oſculo portabat lethalem gladium. Qui ſub amicorum nomine lædunt, cùm ſuſpecti non ſint, caveri non poſſunt. Sunt aliter, quàm videntur: per oſculum corda amica cognoſcuntur: verùm cùm perfidis ſint viſcera virulenta; oſcula non ſunt oſcula ſed iacula: quandoquidem vita amittitur; per quod vita amore manifeſtatur. Pende Chriſti verbum, cognoſcentis in Iuda pectus virulentia putidum. *Iuda, oſculo filium bominis tradis?* Amicitia non in labijs doloſis. Non queritur Chriſtus de morte, ſed de pectoris vafritie, per ſigna benevolentiæ. Venit ille cum hoſtibus morti Redemptoris inhiantibus: oſculis haud celabant pectus. A Iuda & illis ſolicitabatur mors, verùm de illis nullus queſtus in Ieſu. Illi promebāt fuſtibus & armis odium: Iudas oſculo ſimulabat venenum: Chriſtuſque morti tradendus, queritur de oſculo, ſenſibiliori homicidio; quia inter vulnera & vulnera, vulnera acriora ab oſculo riſu falſo; quàm ab ictu gladiorum vibrato ab odio. Signa amoris patent oſcula: poſuit Iudas proditioni ſua ſigna ſigna; ut ſecurè deciperet quaſi incautum, quaſi in oſculo ignoraret inimicum: & non de morte Chriſtus in articulo queritur, ſed de oſculi proditione; quoniam ille tollebatur ſub velamine amicitiæ. Plus magiſque periculi eſt in inſidiatore occulto, quàm in hoſte manifeſto: unde cùm Iudas quæreret proditionem, & in capturam ampliorem ſecuritatem; acceſit quaſi amicus, ut ſimularetur pectus: equidem non eſſet perfidia, ni cordis pravi venenum ingereretur per oſcula.

Puella balitu noxia.

Oſcula, iacula.

Ex riſu falſo.

10 Sæpe hìc diximus de reprobatione Pelicani, ex varia alitis conditione. Inter reprobas aves exponitur Onocrotali nomine apud Septuag. Plura & inſigniora habere videtur imitanda. Maximum quod eo pullos diligat, ut pro eis roſtro pectus aperiat, totumque ſanguinem conſtanter effundat. Adi Pier. Valerian. *lib.* 20. *cap.* 7. & 8. Iſidor. lib. 12. *Etymol.* cap. 7. & fusè Piccinell. 4. *Mund. Symbol.* cap. 52. Unde Ioachim. Camer. *Centur.* 3. Embl. 37. accinit:

Livit. 11. 18 *Perfidus ſimilis Pelicano.*

Magnus amor, per magna fides, quam maxima virtus!
Sanguine vivificat Pelicanus pignora.

Camer.

Ita reſpuitur ſignum magnæ fidei, ſummæ virtutis, ac eximij amoris? Iurè, quippe duntaxàt amoris ſpecies. *Pro ſanguine ſaniem é pectore mittit*: dicitur in *Horto ſanitat.* cap. de *Pelican.* Ergo reprobetur, ne ab homine in imitationem etiam à longè videatur. Dum cruore mulcet, perfidiùs fallit, & ut fallat cautiùs, inſidioſè aperit pectus. Videtur ſanguis præ fide, præ amore, præ utriuſque virtute; cęterùm fallit ſpecie, in mortem effundendo venenum, dum demonſtrat è venis præbere ſanguinem totum: equidem maior dolus, perfidià aperire pectus, ut vomat lethale virus. *Pelicani forma inſidiantem denotat*: ait Raviſ. 4. *Offic.* cap. 47. Pectus nudat, & inſidiantem indicat? Utique, ut ſpecie dilectionis proditor fallat. Pectus ab eo cavet, qui pectus occulit: fallitur oſcitanter ab eo qui pectus oſtendit: Pelicanuſque in ſignum inſidiator habetur, cuius pectus in ſignum dilectionis aperitur; quoniam in perfida proditione maioris cordis inſidiæ, dum aperitur pectus, ut altè infligatur vulnus. Veſtitur plumis candidis, quas tingit ſanguine apertione pectoris; in quo perfidia maior, quoniam circumventio occultior, & certitudo vulneris ſub ſpecie candoris: igitur ubi ſpecie fidei denudatur animus, in viſceribus amor totum virus. Hiſpan. *La candidèz que moſtraba el alma era todo una ponzoña.* Ut perfidus potiatur voto, aſsimilatur pelicano, cuius in fraudem deauratur intentio; igitur nullum ſortiretur effectum, ni venenum deauratum. Ut cor oſtendat, pectus vulnere pelicanus nudat. Perpropriè ſymbolum inſidiantis, diſruptis viſceribus & venis; qui ſe primùm ſauciat, antequàm amico noceät: at modò noceät, minimè ſua vulnera curat. Nec dolore ſapit, ubi fallax dolum inſtruit, perfidià oſtentando fidem, ut virus demonſtret ſanguinem, ex vulnere illato pectori: tuncque profundius vulnus amici cordi; quoniam ſummum perfidiæ in fallaciam intercedit, ubi diſrumpit pectus quaſi cor vulnere traderet. Hæc molimina perfidiæ, ne fraus videätur in fraude: igitur utitur arte nudationis perduelle pectus, ut ſine errore attingatur ſcopus.

Hort. ſanit. *In ſpecie amoris, ſolùm amoris ſpecies.*

Textor.

Aperit pectus, ut vomat virus.

Se primum ſauciat, antequàm noceat.

11 *Lamiæ nudaverunt mammas, lactaverunt catulos ſuos.* Lamiæ, uti diximus *Tom.* 4. *T.* 13. *à n.* 2. erant monſtra virgineā facie, feſtivo mulcimine, oſtendentes ubera; ſed quos cupiebant forma, diſrumpebant unguibus, ita ut omninò laceraretur corpus. Unde Maluenda legit: *Dracones ſerpentes nudaverunt mammas, lactaverunt, &c.* Quàm multi falluntur in amicitia huiuſmodi ſpecie, ex pectoris nuditate! Tunc magis perfidi nocent: nudant enim pectus, ut pectus amici nudent; & dum aperiunt pectus, ingerunt virus. Acuerunt linguas ſuas ſicut ſerpentes: venenum aſpidum ſub labijs eorum: quaſi ſecreta proferunt, ut extorqueatur ſe-

Thren. 4. 3.

Maluend. *Nudo pectore accedit, ut amicum nudet.*

Pſal. 5. 11.

cretum. *Linguis ſuis doloſè agebant.* Riſus in ore, atque venenum in pectore. *Suis.* An quia lingua doloſa lingua ſerpentis? *Suis* dicit reſpectu linguæ pectoris, quibus loquuntur in corde, ut efformentur inſidiæ: igitur locutio doloſè duntaxàt in linguis ſuis; quoniam alia lingua cordis eſt lingua dæmonis. Ubi enim linguarum virulenta ſimultas, cor iam poſsidet ſatanas. Hinc appoſitè Lamiarum imago, cordi ſpecie amicitiæ perfido: igitur tunc in mortem inſidioſa vulnera, dum oſtendunt præ amore candida pectora. Ducitur cor rationale amoris mutui dulcedine, verùm invenitur captus à decipula perfidiæ: etenim arbitratur in amico, pectore nudo, redamationem invenire virginem, & offendit in vulnus voracisſimum draconem. Aſpidem fovet in ſinu, aſpidem neſciens, quæ calore amoris in iras magis excandens, obſervat occaſionem in nocumentum, ubi magis propendet amicitia in obſequiorum ſtudium: lamijſque confertur inſidioſus, apertè denudans pectus: quandoquidem dum ibi quærit tanquàm in dignato amorem, occurrit ſerpens dolo converſus in aſpidem. Mammas Lamiæ nudarunt, & catulos dilectores lactaverunt. Dolum ſiccine efformant, amicos lactant; & magis candore pectoris, ut capiantur ſtrophis: equidem cum in illis pro amicitia, inferni inveniantur monſtra; unguibus inveniuntur dicerpti ac ſine corde, quippe cor crediderunt cordis perfidiæ. Vide hìc *Tautolog.* 1. *D.* 3. *à n.*14. *&* *Tautolog.* 10. *n.*19.

Maiora vulnera, dum oſtenduntur corda.

12 Sunt enim tolerabiles doli, ſed intolerabiles ſub amicitiæ ſpecie. Quod ſtellio in necem curioſè adſpectantem trahat, atque infatuatum ipſo lumine perdat; eſt profectò crudelitas, quàm iuvat aſpicientis fatuitas: doluſque excuſationem habet, quippe ictus venenum in ipſa luce non videt. Crudelitas eſt cum excuſatione, equidem ſimulat fallere, exhibens uti ſtellas pellis ſplendentis maculas: intùs habet virus, celatque in venenum pectus. Unde Saävedr. in *Idea Princip.* Symbol. 48. dicit, illo expoſito curioſis oculis: *Sub luce lues.* Si animum adeunti exponeret, nemini ducto lumine noceret. At credibile, quod maior fingatur dolus, dum oſtenditur animus? Vigilanter vernaculè: *Si moſtràra el eſtelion el alma, ſe conociera el engaño: mas que haya mayor engaño, quando mas ſe mueſtra el alma!* O ludibrium rationis! O calliditas pectoris!

Qui fatuus patiatur ictus.

Saävedr.

Quoties neceſſe eſt fallere, aut falli à ſuis,
Patiere potiùs ipſe, quàm facias ſcelus.
Vereris fratris infeſti dolos?

Senec. in *Thebaid.* v. 492.

A fratre dolor fortior & ſenſibilior, cuius viſcera oſtentat falſus in perniciem amor, peior ſtellione, vità pereunte ſub eius luce: equidem duntaxàt humanum pectus infeſtum cogitare vafrè quibat huiuſmodi ſtellionatum.

Unde ſenſibilis ex homine ſtellionatus?

13 *Quouſque animam noſtram tollis? Si tu es Chriſtus, dic nobis palàm:* dicebant illi panurgi Iudæi doloſi; & circundantes, ne poſſet exire. Videntur ſtudioſi veritatis, & erant inſidiatores: etenim ſemper damnum, ſi taceret, vel ſi diceret. Si taceret, quippe veritas latebat ad fidem. Si diceret, quia ſumebat Deitatem: & cùm audirent Deum; quaſi zelo religionis; doloſi ſtatim ſuſtulerunt lapides. Cogitarunt perplexitatis articulum, in quo nocivum utrumque extremum. Si taceret, reputaretur inſanus: ſi diceret, ut blaſphemus: unde cùm non dubitarent, quod urgentes, veritatem ab interrogato audirent; quaſi pro audita blaſphemia, erant præparata ſaxa. *Si tu es Chriſtus, dic.* Dicit. Quid malignum aſtu cor? Lapidare cogitat, & urget, ut dicat? Quia Deum ſe, cum eſſet homo, dixit, lapidare voluit? Implicat in verbis & in actione malignitate pectus. Deus & homo unus eſt Chriſtus: Chriſtuſque non fuiſſet, ni Deus in homine eſſet: neceſſariaque de Deitate reſponſio, ſi interrogatur de Chriſto: quare ergo ita exardeſcunt deliri; ut lapidare cogitent loquentem de Deitate? Struitur embolium, in morte ne poſsit habere effugium. *Volebant calumniari* (ait hìc *tract.*48. Auguſtin.) *quod ſibi arrogaret regiam poteſtatem*: Etenim ſi quia Chriſtus Deus, in mortem non eſſet cauſa; erat profectò in poteſtate regia: à Principibus enim ſuſpenderetur in ligno, ne ſuſpenderentur dominantes principatu. Ergo in rem. Si nos in dubijs liberare vales, quouſque ambagibus animam noſtram tollis? Quouſque ſuſpenſos capillis trahis? Dic, patulum habes in pectore ſine fraudulentia cor, cuius aviditas, quòd cognoſcatur veritas; & tunc latebat inſidioſi cordis falſitas: nudabant pectus ut evomerent virus: equidem cùm è pectore Salvatoris nudo, mortis oriretur occaſio; quærebant audire, quam averſabantur veritatem, ut perditionis loquentis invenirent occaſionem. Præterea: Quùm ab illo animam tolli dicunt, totam animam in illum quaſi propenſam oſtendunt. Quomodò ergo nudo pectore dolus? Quia doloſè nudum pectus. Excogitavit malitia extremum perfidiæ, ut tutò poſsit Salvatorem perdere: nullumque potuit machinari maius, quàm inſidioſè denudare pectus: quandoquidem in perfidia ſumma pravitas, cordiſque malignitas; ut poſsit animi totum

Ioan. 10. 24

Pro veritate audienda præparata ſaxa.

Calumniatores non pendunt contrarietatem in verbis.

V. 30.

Auguſtin.

Sed tantum occaſionem proditionis.

Ibi animi maior dolus, ubi doloſè patefcit animus.

expuere venenum, explicare totum animum. Molimen totum malitiæ, ſi duceretur incautè fiduciæ auratæ colore. Necdùm pravitas in dolum excogitaverat ſummum: & in perfidia ſumma molita eſt huiuſmodi ſtellionatum; igitur maior in pectore cordium ſutelata perfidia, dum amoris ſpecie nudabant pectora. Hiſpanicè: *Quando el corazon deſcubre ſin doblez ſu ingenuidad; tiene con traza maligna mas doblez el corazon.*

14 Inter Ægyptios in concordiam oris & pectoris cum fructu pingebatur Perſici folium. *Eò quòd pomum humani cordis figuram, folium verò linguæ præ ſe ferat: ita ut iuvenes puellæque paſsim Perſica telo transfoſſa miſsitent, quæ cordis ita exulcerati iudicia ſint*: infit Pier. Valer. *lib.* 54. *cap.* 19. additque cap. 21. ſignare etiam ſtragem atque multiplicem cædem. Elucet amoris ſymbolum, & proditorum ingenium: etenim dum per verba oſtendunt corda, concinnatur in pectore nocuior perfidia. Totus perduellis conatus, ut in perniciem abſcondatur dolus. Effectum ſcopus habet, dum occultat quando detegit, obumbrante amore, aptiore in technas velamine: ſignumque cordis obijcitur transfixi telo, ubi in ſtragem cogitatur proditio; quoniam potitur voto tota machina perfidiæ, ſi cor oſtenditur vulneratum amore. Hinc queritur amicitia, quippe non invenit fidem, dum fidei exhibet ampliorem demonſtrationem. Corde nudo perfidia fallit, de quo amicitia ut vulnerata dolet: ſed magis pungit, quòd ſine fide callidè præveniat telum, dum amantis pectus invenerit nudum.

Pier. Val.

In amoris ſigno perfidia maior.

15 Lignum diriſsimæ crucis dicitur dulce, dulceſque clavi. Canit Venant. Fortunat. v. 53.

Venant.

O dulce & nobile lignum!

Lancea dicitur dira ab Ambroſio *Hymn.* 27. Cuncta fuere, diſrupta Salvatoris corporis carne. Cur igitur dolorem ligni clavorumque indicat quaſi dulcedinem, & lanceæ ita fugiat diritatem; ut petat à genitore liberari à teli vulnere, etiam poſt vitam, *Erue* (dicens) *à frameà animam meam?* Dolor profectò è ligno crucis: dolor ſanequàm ex clavis; ſed reſpectu lanceæ vel in dolore dulcor, quoniam dolorem ſummus ſopivit dolor. Pectus Chriſti, an Chriſtus eſſet, aperire falſi amici cupiebant; qua de cauſa illorum vox: *Si tu es Chriſtus, dic nobis palàm.* Dixit: *Cùm exaltaveritis filium hominis, tunc cognoſcetis quia ego ſum.* Haud volebant cognoſcere, ut illum crederent; ſed ut calumnijs interficere poſſent. Quærebant amoris ſpecie, ut prævalerent inſidiæ. In cruce pectus patuit, dum ferrum diritas intulit, & ſine fide vulneravit furor: unde ſine dolore crevit in amore dolor; quippe inimicè pectus ferro percuſsit, dum amicus præ amore pectus aperuit. Dolorem ingerit vulnus, ampliorem in corde dolus: ſuper dolorem vulnerum talem in dolo addiderunt ſine dolore cruciamen; ut dolorem vulnerum iure diceret dulcedinem: equidem protrita fide, & auſpice proditione, vafri præpararunt mucrone ſubtili telum, ut amici viderunt ad vulnera pectus nudum.

Pſal. 21. 21.

Ubi ſupr. Ioann. 8. 28

Perfidus pectus percutit, ſi amicus aperit.

16 De Thoma incredulo ait Chryſologus, *ſerm.* 84. *Cur veſtigia fidei ſic requirit? Cur tam piè patientem tam durè diſcutit reſurgentem? Cur ea vulnera quæ manus infixit impia devotà dextra reſulcat? Cur latus, quod impij militis lanceà patefecit, refodere manus nititur obſequentis? Cur dolores famulantis curioſitas renovat?* Dolores renovat illius dextra, qui glorioſum dubitat? Utique dolor generoſo pectori, quòd multa paſſus præ amore coäctus pro fide amici oſtendere vulnera, libertatis eius pignora, amoris dona, captivitatis lytra: & quanvis ſigna glorioſa, exacerbantur ut vulnera; quippe vulnus amanti, vulnera tanquàm beneficia oſtendere. Dum fit gratiarum oſtenſio, carpitur ingratitudo: longè ab amore huiuſmodi ſtemma, qui fidei tantùm coäctus cenſet oſtendere ſigna; ne gratijs collatis, tanquàm ingratus, erubeſcat dilectus: oſtenſioque vulnerum dicitur amoris vulnus; quia amori maius tormentum in oſtentatione vulnerum. Gratiam devenuſtat, qui dilecto demonſtrat, ut cognoſcat dilectus, quid amor pro fide paſſus: Thomaſque renovat, quæ patefieri deſiderat; quippequam idem patefacere dona, ac fido amico renovare vulnera. Ergo in Didaſcaliæ propoſitum. Veſtigia fidei Chriſtus ſervat in amicum; dicitque illi: *Mitte manum tuam in latus meum: & noli eſſe incredulus, ſed fidelis.* Qui fidem ſervat, non vulnerat: qui à fide deficit, icit, & mittit in vulnera manum; ut viderit pectus nudum. Cur ergo in vulneribus Thomas veſtigia fidei requirit, & in latere oſtium, quod lancea militis patefecit? Ut indicaret ſigna deficientis ab amici fide, vulnerato latere: Thomaſque renovat vulnera, à milite patefacta; quippe in pectus apertum immittit manum, ſicut telum Longinus in pectus nudum. Denique. Ut ſis fidelis & non incredulus, in meum ingredere latus. Ibi videbis ex vulneribus veſtigia fidei pectoris, & perfidiæ increduli proditoris: fidei, quia pectus nudum

Chryſol.

Oſtenſio collatæ gratiæ, vulnus amori.

Ioan. 20. 27

Fidei in amicitia defectus in amico fideli renovat vulnus.

in ferrum : perfidiæ , quia miſit ferrum , ut vidit pectus etiam ad vulnera nudum. Frequenter amicitia fide caret : pœnaſque non luit ; vel quia non eſt pœna in crimen , vel quia ratio non cogitat perfidum hominem. *Pacem falſam non dare* : monet Glorioſus Benedictus, *Regul.Sanct.* cap.4. inſtrum.25. Non ſunt ſumendæ facies peccatorum, quod peccatores vocant altiſsimæ prudentiæ monimentum , in occurrentium (ſint pravi, ſint boni) apparentem gratiam ; quia duplici facie, ſeu multiplici , falsà pace ; eſt profiteri perfidiam. Latet anguis ſub herba , in amicitiæ figura ; & neceſſaria cautio , ne ſimplex gemat ſub dolo. Arrige aures:

S.Bened.

Nunquám te fallant animi ſub vulpe latentes.

Horat. d.v. 437.

DIDASCALIA VI.

Sicut vita , mors eſt ita.

1 ETiam cognoverunt Ethnici , cogitantes de morte , nec diſputantes de fine; niſi de fine mortis, in quo illis falsò videbatur eſſe finis. Unde Manilius, 4. *Aſtron.* cap.1. v.16. accinit:

Finis ab origine pendet.

Manil.

Mortis forma pendet à vita.

Si finis mors , & origo à vita fit ; mortis bonæ aut malæ forma pendet proculdubiò à vita. *Remove ſtudia totam vitam tractata* (ait Stoicus Cordubenſ. *Epiſt.* 26.) *Mors de te pronunciatura eſt. Ita dico , diſputationes & literata colloquia , & ex præceptis ſapientium verba collecta , & eruditus ſermo non oſtendunt verum robur animi : eſt enim oratio etiam timidiſsimis audax. Quid egeris , tunc apparebit , cùm animam ages.* Tunc apparet quod latebat, & mortem lenſim formabat , quæ futura vitæ ſpeculum in ſubſidium vel cruciatum : etenim tunc cadet anima , vel feliciter ſurget ; quia finis vitæ à vitæ origine pendet. Affabre obumbravit Achil. Bocch. *Symbol.* 142. pingens binas lucernas accenſam & extinctam , pendentes ab extremis dioptræ, ſeu artificialis regulæ (Hiſpanicè , *Cartabon* aut *Eſquadra*) ibi videtur (quia in extremo halitus vitalis) quomodo quadrat aut delirat amuſsis: equidem cùm luceät ſi vivit extincta , languetque ſi ſopitur accenſa ; patet ſanequam in morte , qualis à regula vitæ. Qui ad amuſſim legis vitam diſpoſitione componit,etiam ſi mortuus fuerit , vivet. Qui deviat , ut errantem mors declarat : etenim mors dicit quod vita mortua ; quippe vita ſine regula.

Senec.

Cur ſignata in regula lucerna duplici?

Librandæ hinc normam vitæ , mortiſque notari:
Optima libra: benè eſt vità beätà mori.
Namque alius ſemper de alio , & tamen ille ſupremus
Indicat ipſe dies de omnibus haud dubiè.

Acchil. Bocch.

Dies diei eruptat verbum & nox nocti indicat ſcientiam , propter vitæ deformitatem vel formam : igitur cùm appareat in extremo quid geſtum ; illuminat mors abſcondita tenebrarum : nequit enim nox criminum promere in noviſsimo diem , nec lux virtutum in morte elicere noctem.

Pſal. 18. 3.

Vita mortis regula.

Noxque diem , noctemque dies monet , ut ſua magni
Numinis æternum veniant ad munera iuſſu.

Cruc.hic.

Finis pravis haud diſsimilis exit: *lucerna impiorum peribit*: verùm cuius ad legis rectitudinem animus , *non extinguetur in nocte lucerna eius.*

Prov. 13.9. 31.18.

2 *Epiſtola accuſationis* (dicit noſtra Tautologia) *ſcripta erat Syriacè , & legebatur ſermone Syro* : renuunt intelligere huiuſmodi documentum , qui ad mortem falluntur in vita , ſpe futiliſsimè vana in vitæ ac mortis diſcordia: igitur illorum in oppoſita ſtudium ; quaſi aliter in iudicio eſſet legendum , quàm in vita fuit ſcriptum. *Non habent futurorum ſpem mali.* Quidum ? A nullo magis quàm ab illis fovetur ſpes; quoniam vanà fiducià ex Dei clementia ſperatur gloria : non ſpes , quippe ſpes vana: ſuntque dum ſperant beätitudinem , ſicut & cæteri qui ſpem non habent ; ſiquidem delirium ſine converſione cordium , ſperare fatuè cœlum. Non expectant cœlum ſed expectationem ; quæ expectantium exprimit fatuitatem : equidem duntaxàt ex phantaſia leſa fit , expectare peccantes beätam ſpem. Iuxta textum Hebraicum explicat Sapiens cauſam & effectum. *Non eſt noviſsimum malis : non eſt extremum.* Difficile videtur, ſi mors ſicut reliquos expectat , ut noviſsimum pateät. Eſt vitæ noviſsimum , verùm nequaquam extremum : equidem ſi extremum mors , & extremum quod noviſsimum eſt ; in vita per vitæ crimen , antequàm adveniret , habebant mortem. Extremum poſt extremum non datur , nec impijs in vitæ fine quod noviſsimum oſtenditur. Habent quod habebunt , cùm in pravitate vivunt : ſi vita mortis ſpeculum , illis utique quod extremum , non noviſsimum: igitur quid vitæ extrema , procul extremo videbatur in vita. Unde ergo ſpes , quandiù viventes in ipſis flagitijs ſunt ? Cogitant epiſtolam accuſationis aliter in iudicio legendam,quàm actibus eſſe ſcriptam : at cùm in fine legantur ſi-

1.Eſdr.4.7.

Prov.24.20

Hebr. *Et ſpeculum.*

cut

cut acta iura criminum , traducunt illos ex adverſo iniquitates ipſorum, igitur patent in ſpeculo mortis , ſicut actores ſcripſerunt viventes.

3 Deus primum hominem in delicijs ac felicitate paradiſi munificus collocavit, ut tanquàm in umbra vitæ , iuſtitià cuſtodità in meliora conſcenderet. Ibi *lignum etiam vitæ in medio paradiſi , lignumque ſcientiæ boni & mali.* Simul ſunt ligna diverſa, quorum fructus ijdem ſub diverſa forma: etenim ſi bonum virtutes,& malum iniquitates;quicquid horum ſolicitatur in cognitionem , habet in proximo ſpeciem : quandoquidem ſat in mortem habetur ſcientiæ, cùm bonum & malum ſciantur per lignum vitæ. Videntur homines quaſi arbores , quorum fructus vitales operationes ; quin ſit ſcientia , dum ad radicem arboris ſecuris poſita , an vitæ lignum cadet ad Aquilonem vel ad Auſtrum; ſimulque in paradiſi medio collocantur ligna vitæ , ſcientiæque boni & mali ; ut mortis incertæ certiſsima ſit ſcientia ; igitur mortis bonum & malum clarè videntur in vita. Lignum vitæ eſt lignum mortis ſcientiæ ; ut homo ſciat futura , quæ ſolicitat ſcire. Scitu facile. Tota ſolicitudo hominis ſatagit ſcientiæ finis ; quippe ex morte pendet vita , vel mors ſecunda. Ibi ſcientia boni & mali ac ſine fine. Inde æternus cruciatus , ac ſine termino deliciarum paradiſus. Sed neſcit homo an odio vel amore dignus ſit : advenit mors. Quærit an exitus mali aut boni ? Recurrat ad proximum lignum vitæ: igitur per fructus latos in vita , bonæ vel malæ mortis ante ipſam mortem communicatur ſcientia. *Lignum vitæ, lignum ſcientiæ boni & mali.* Si malum mors eſt , quia malorum extremum ; huiuſmodi extremum ſcientià mirá comitatur bonum : ſiquidem inter ſtudia vitæ , ſumma ſcientiæ ſcire mori. Infelix utique iacet, qui mori neſcit.

Geneſ. 2.9.

Unde mortis incertæ certiſsima ſcientia?

Summa ſcientia ſcire mori.

Illi mors gravis incubat,
Qui notus nimis omnibus,
Ignotus moritur ſibi.

Senec. in *Thyeſt.* v. 401.

4 Ut vita aptetur legi , proponitur lignum vitæ ; igitur homini non eſt vita ſine lege. Quis eſt homo qui vult vitam ? Boni & mali ſcrutetur ſcientiam. Mali , ut declinet: boni , ut ſervet ; & mors iuxta vitam ſit , ac priùs quàm in illa, qualis prænoſcatur mors, per declinationem vitiorum ac propoſita virtutum : equidem nequit mori malè , qui benè vixerit ; neque expirare benè , qui malè egerit. Ulteriùs. Series lignorum exponitur, ut mors per vitæ fructus ſine errore cognoſcatur. Ubi enim ſciri cupitur , quales futuros hominum exitus dubios ; ex fructibus

Nequit malè mori, qui vixerit benè; & econtra.

eorum cognoſcetis eos. Hinc cum arbore vitæ collocatur lignum ſcientiæ boni & mali, Quare igitur non dicitur lignum mali & boni , ſed lignum utriuſque ſcientiæ ? *Lignum* enim præ ſe fertur *ſcientiæ boni & mali.* Scientia per lectiones cognoſcitur, atque per demonſtrationem acquiritur. Arbores libri ſunt per quarum fructus legitur vita , vel mors. Ita de ligno ſcientiæ canit Alcim. Avitus lib. 3. *Geneſeos , de ſentent. Dei.* v.12.

——Protinùs Adam
Humentem capiens raſo de cortice librum.

Alc. Avit.

In una arborum , ideſt in ligno vitæ, bonum & malum ſcribitur : in ligno mortis & malum & bonum legitur : & licèt & bonum ac malum ſit pro ſuperventura morte , non ſignatur lignum mali vel boni:ſed ſcientiæ boni & mali , in perceptionem mortis ſapientiſsimè dicitur; quippe tunc malis aut bonis demonſtratione cognoſcitur , non aliter legi in morte , quam notatur ſcriptum in ligno vitæ.

Nil nec aliter in morte lectum, quàm in vita ſit ſcriptum.

5 Modò in ſcientiam rectè vivendi ac moriendi , inferenda fabula, cuius meminimus, *Tom.*2. *T.*10. *D.*3 *n.*13. ex Æliano, quam etiam refert Cauſsinus *lib.*1.*Parab.*72. *In Anoſto*(ideſt,ſine reditu,quo ſpiritus vadit: *Unde non unquám remeavit ullus* , ut accinit Senec.in *Oetæo*, v.48.& plures alij,de quibus ſuo loco)*duos fluvios labi,alterum voluptatis alterum triſtitiæ ; & ad utrumque arbores ſitas eſſe. Quæ ad flumen triſtitiæ ſunt, eiuſdem naturæ ac poteſtatis fructus producere. Siquis bis veſcatur , eum tantum eijcere lachrymarum , ut per univerſæ vitæ reliquum tempus , fletibus luctibuſque diffluat ; & ſic vitam finiat. Alteras veró , quæ fluvio voluptatis agnoſcuntur , fructum contrarium ferre. Qui enim hunc guſtat , ab omnibus priſtinis cupiditatibus abducitur , etſi quem amavit , in eius oblivionem venit , paulatimque ſit iunior , atque præcedentem ætatem & iam tranſactam retrò , agit & reſumit, abiectá ſenectute ad vigorem ætatis revertitur ; deinde adoleſcentiam induit , tunc pueritiam : poſtremò fit infans , & ſic denique expirat.* Hactenùs Ælianus , lib. 3. *Var. hiſtor.* cap. 18. Plurima ſanè fingit , quæ mors tanquàm vera refert. Primò in huiuſmodi fabula indicantur quæ faciat in peccatoribus criminum pœnitentia & impœnitentia. Laborant peccatores magis ut faciant malum , quàm ſi perfeciſſent bonum ; gravamina ſentientes , & ſimul laſſati in via iniquitatis : fructus percipiunt triſtitiæ , quandiù lachrymis ſtudent voluptati ; à qua recedere vel doloribus nolunt, quippequam pla-

Senec.

Arbores mirificæ voluptatis & amaritudinis.

Ælian.

Effectus pænitentiæ & impœnitentiæ.

cet

cet tormentum: vitaque vel in vita fletu continuo peribat; quia *anima illorum in malis tabeſcebat.* Econtrà qui mala cogitant, fugiunt in pœnitentiam ut vivant; obliti voluptatum in reſumptionem ætatis ex gaudio accepti doloris, quo in novum hominem vitæ novæ format puritas, atque pœnitentiæ claritas: igitur dum candori vitæ ſtudet animus, reiecta vetuſtate vitiorum, adinſtar aquilæ *renovatur iuventus.* Conſilium etiam eſt Ethnici, 4. *Triſt.* Eleg. 9. à v. 3.

Pſ. 106. 26. — Ibid. 102. 5.

Noſtraque vincetur lacbrymis clementia veris:
Fac modò te pateät pœnituiſſe tui.
Fac modò te damnes, cupiaſque eradere vitæ
Tempora.

Ovid.

At de hoc ſæpè egimus: in Didaſcaliç ſcopum flectatur calamus.

6 Fructus diverſi ſunt in arboribus rationalibus ad utramque ripam vitæ fluminis, adinſtar aquæ labentis. Cuncti moriuntur & qui ad ligna mœſtitudinis, & qui ad ligna voluptatis. Præſcientiam exitus deſiderat animus & viventium in luctu & degentium in gaudio: cùm luctus ex voluptate, atque gaudium ex virtute. Haud colliguntur uvæ de ſentibus, neque de tribulis ficus.

Siquis idem ſperat laturas poma myricas.
Speret, & è medio flumine mella petat.

Id. 1. de *Art.* v. 753.

A vitæ fructibus riſus, vel fletus.

Fructus declarant, quod homines ſcire de fine cogitant: ſiquidem ſi rident, vel lachrymantur in morte; riſus & fletus dependent & fructu vitæ. Non poteſt arbor bona malos fructus facere: neque arbor mala bonos fructus facere. Declarat igitur mors omne lignum faciens fructum iuxta genus ſuum. Succiditur arbor in morte, quin ullam ex præcipitio oſtendat diverſitatem, quandoquidem germen duntaxàt iuxta radicem. Oritur Sol & occidit: moriturque uti naſcitur, quippequàm ſine lucis ulla mutatione moritur. Appoſitè (cùm defectus ſint Lunæ, Soliſque in eclipſe labores, iuſtuſque ſplendens inſtar Solis moriatur, ſtultuſque uti Luna mutetur) utriuſque planetæ in rem eclipſim emblematicè acumen ingenij pinget, cum epigraphe: *Necdùm ſua forma receſsit.* Homo per mortem vitæ patitur eclipſim, ſeu iuſtus, ſive peccator, quippe elanguet vitæ fulgor: ſed necdùm à quoquam ſua forma receſsit, quę quidem poſt mortem manet: etenim ſi à vita forma, in utroque forma præſens videtur à forma vitæ.

Mediante morte, non recedit forma vitæ. — Virgil. 11. *Æneid.* v. 67.

7 *Nudus egreſſus ſum de utero matris meæ & nudus revertar illuc. Illuc?* Quò? In ſepulchrum, dicitur, *Eccle.* 5. 14. & 1. *Tim.* 6. 7. *Excutit redeuntem natura, ſicut intrantem: non licet plus efferre, quàm intuleris:* inquit Senec. *Epiſt.* 102. & Maius in *Supplent. Lucan.* lib. 4.

Iob. 1. 21. — Senec. Maius.

Nudus eo, æternæque oculos clauſere tenebræ?

Si in ſepulchrum tendit nudus, & nudus natus; quomodò illuc, unde natus eſt nudus, illuc, è vulva genitricis, unde illi uſura lucis præſentis: tendit in mortem, qua omninò privatio lucis? quomodò ergo *illuc* dicit mortem, unde ad hunc mundum nactus nativitatem? Mori in vita, vita ad mortem profectò: igitur vitam format in legem, vel reformat finis vitæ meditatio: *illucque* ſepulchrum in vita notat, ut ſe viventem ante ſepulchrum ſepeliat: quandoquidem ne poſtea in morte moriatur, ante mortem conſideratione moritur. Hoc eſt ingredi in abundantia ſepulchrum; didicit ſępe quod ſemel faciendum, ut in morte obtineatur cogitatione vitalitas; quippe ab illo momento pendet æternitas. Vide dicta *Tom.* 1. *T.* 4. *D.* 13. *à* 5. Unde Tragicus in *Troäd.* v. 868.

Mori in vita, vita in morte.

Optanda mors eſt, ſine metu mortis mori.

Senec.

Illius ſanè non eſt metus, quam toties animus paſſus. Relinquamus obvia. *Illuc* & *reverti* ſententia oſtendit. Ergo unde exivit. Næ: haud valuit vividiùs demonſtrare, quid hominibus, bonis ac malis actis uſuveniat in mortem: mortemque meditatò ſignat pręteritum vitę originem; quippequàm mortis ad pręmium vel cruciamen infallibilis forma ſine errore conſcientiæ ſumenda à vita. Mors mala non eſt, quam bona vita præceſsit, & illam priuſquàm veniret, in examen introduxit, ſicut exlegum improborum frequens delirium, vivere iniuſtè, & mori velle morte æmulanda iuſtorum. Plura videſis, *Tom.* 5. *T.* 8. *D.* 2.

Mortis perfectio vel imperfectio à vitę principio.

8 *Qui ſeminant dolores, & metent eos,* dicit Eliphaz de operantibus iniquitatem, quam ararunt ut ſementem.

Iob. 4. 8.

——— Scelerum fraudiſque magiſtros
Ad nutum periſſe Dei, campiſque dolorum
Semina qui iaciunt, animi virtute relictà,
Nequitiæ qui rura colunt, meſſemque nefanda
Falce metunt.

Souſ.

Succinit Mell. Souſa hìc. Claret primùm, dum floret iniquitas, illuſæ cogitationis vera falſitas; & illecebrarum dolus, quo obcæcatur errabundus intellectus: equidem ſunt in cruciamen acerbiſsimi dolores, quas arbitrantur infatuati voluptates. *Hi in ſeipſos animadvertunt; quot cupiditatibus, tot crucibus diſtrahuntur:* Subdit Seneca de *Vita beat.* cap. 19. & Iovian. Pontan. 3. *Uran.* canit:

Voluptates ſunt dolores.

Deliciæque inficiunt animos: præcepſque cupido
Conſilium incertum, ac varians ſententia, & ipſa
Mens nunquàm ſecura novas parit anxia curas.

Pontan.

Sub metaphora ſementis & meſsis indicantur tempora vitæ ac mortis. *Ioann.* 4. 35. *Matth.* 13. 30. & *Apocal.* 14. 15. Iuxta quod ſeminatum, arva utcunque referunt fructum. Si labores ſunt peccata ſeminata; in fine meſsis mortis acumine falcis, nil erunt præter labores. Stultitiæ ſane ſignum, ſperare in meſſe vitæ præter id quod ſeminatum: vivereque iuxta illecebrarum errantem iniquitatem, & in vitæ fine ſperare beatitudinem. Exponit textum Gentium Doctor: *Quæ ſeminaverit homo, hæc & metet: quoniam qui ſeminat in carne ſua, de carne metet corruptionem: qui autem ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam æternam. Ergo dum tempus habemus, operemur bonum:* equidem non aliter videbimus fructum in vitæ meſſe: quàm quod actis perfectum ſemine vitæ. *Vita* (ait Gregor. Magn. 13. *Moral. in Iob*, cap. 10.) *eſt mortis imitatio: quam dum iuſti ſolicitè peragunt, culparum laqueos evadunt.* Perperàm itaque in morte libertatem quærit, qui inter laqueos venantium voluptatum infeliciter vixit.

Gal. 6. à 8. — *Invenitur in vitæ meſſe, quod in ſemine vitæ.* — Greg. Mag.

9 *Deformes oblita pedes*: dixit de Pavone fatua Villava, 2. part. *Symbol.* 27. Non foveret uti fatua vanitatem, ſi ſe videret deformem. Ita queritur de anima crimine captivà, Prophetà. *Sordes eius in pedibus eius, nec recordata eſt finis ſui: depoſita eſt vehementer, non habens conſolatorem.* Arbitrabatur miſera, quòd in die depoſitionis, orbita continuanda apprehenſæ felicitatis; ita ut mors obvia mutaret vitæ ſeriem, quin videret in actibus mutationem; cùm iuxta vitæ anteactæ operationes, accidat in die meſsis, depoſitaque eſt vehementer non habens conſolatorem, quæ in vita ſecuta criminum cupiditatem; quippe in fine nihil virtutis habuit, in quod reſpicere poſsit.

Villav. — Thr. 1. 9. — *Nemo mundus, qui manet in ſordibus.*

Exigit hoc meritò lacbrymoſa oblivia ſortis,
Quam pro delicijs poſthabitura fuit.

Sanct. hìc.

Unde fiducialiter in conſolationem agebat animus? *Sordes eius in pedibus eius.* Pedibus quaſi affectibus ſtat anima: & dum conſolationem meditatur fit ſtolida; quippe ſi acceſſerit mors, in quo ſtat, ſolummodò ſordes ſunt. Vixit maculata, quia vitæ finis oblita. *Sordes eius in pedibus eius* (*quia*, ut ait Sanctius, d. n. 51.) *nec recordata eſt finis ſui.* Si recordaretur finis, in vita non eſſent ſordes. Cenſebat abolendas in morte, quod eſt fatuitas, contrahens oblivione quotidie maiores maculas. Spes fuit conſolationis, deformes oblitæ pedes: & dum accidit aliter, depoſita fuit afflictione vehementer, quippe vidit in fine, vitæ noviſsima hora, illius cumulatas ſordes, quas non cognovit in vita.

Mortis memoria compeſcuntur crimina.

10 Hinc Doctor Doctorum ac Magiſter Almificus Legislator N. *Regul. Sanct.* cap. 4. inſtrument. 47. & 48. *Mortem quotidie ante oculos ſuſpectam habere: actus vitæ ſuæ omni horà cuſtodire*, docet. Cuſtodia ſui pendet à ſuſpecta morte: nihilque Monachus in actibus pravitatis perficiet, ſi finem in morte diligenter reſpexerit. Audet homo aliquando in parùm recta, quia lactat tempore vita; in quæ haud propendendo corrueret, ni à longè mortem inſidiantem cogitaret: commendaturque ſimul mortem ſuſpectam habere, & actus vitæ ad amuſſim examine cuſtodire; quoniam Monachus nonnunquàm obſervabit rectitudinem, ſi ad finem, mortem futuram, conceperit inſidiantem. Accidit religioſa corda imperfectionis ſordeſcere pulvere: recordatio finis urget, neque pulvere ſordeſcere: mortiſque indicitur ex fine vitæ momentum, in puritatem immaculatam operum; quoniam cum memoria finis, nec in corde, nec in pedibus erunt vel minimæ ſordes. Aliter, quantunvis perfectionis exterioris ſtudium, laborantes in vanum laboraverunt. *Malè vivit, quiſquis neſciet benè mori*: ſubdit Cordubenſ. de *Tranquillit. animi*, cap. 11. Neſcit, qui finem neſcit: equidem dum exeundi urget cum dolore tempus, plenus eſt ſorbibus. *Miſer factus ſuum & curvatus ſum uſque in finem*: dicit ex perſona prævaricantium David. Cor eorum vanum eſt: equidem in fine cogitatur à miſero exitus feliciter rectus, qui uſque in finem vixit curvus. Mutetur in cœleſtem voluptatum dilectio, ut finis ſit rectitudo: igitur ſpreto fine pro fine ipſa expectatione temporis; in ſtatum nocentiorem corrumpuntur cicatrices. *Veterem amorem novo quodam amore congruit eijcere:* ait Cicero, 4. *Tuſcul. qq.* metricèque Lucretius, 4. de *Natur. rer.* à v. 10. 64.

S. Bened. — *In illa inſidiæ non habentur, ſi cogitantur.* — Senec. — Pſal. 37. 7. — *In medicamen vulneris, mutetur materia amoris.* — Cicer.

Et ſervare ſibi curam, certumque dolorem,
Ulcus enim vireſcit, & inveteraſcit alendo,
Inque dies gliſcit furor, atque ærumna graveſcit;
Si non prima novis conturbes vulnera plagis.

Lucret.

Pœnitentiæ virtutem videtur ſignare pro cri-
mi-

Curentur vulnera plagis.

minum conſuetudine: etenim pectus conceptum emovit virus, ubi curantur vulnera vulneribus. Qui fugerit dolorem, fovebit iniquitatem, quippe non reſpicit finem. Quidni pereät, dum in vita per crimina vita labat.

Pſal. 77. 33.

11 *Defecerunt in vanitate dies eorum, & anni eorum cum feſtinatione*: dicit Pſalmographus de filijs Iſraël, qui præ peccato proſtrati ſunt in deſerto, quin, ad quam vocati cumulum felicitatis, in terram ingrederentur promiſsionis: Deus enim populum compeſcuit errantem, nè introiret in deſtinatam à Domino requiem. Quomodò ſi adſunt, adeſſe feſtinant tempora, ut vanitate deficeret functa vita? Pro vanitate accipiunt nonnulli voluptatum idola, iuxta illud Pſalm. 118. 37. *Averte oculos meos ne videam vanitatem.* Idem *Eccli.* 3. 26. *Iſai.* 5. 18. & pluribus alijs in loc. Vitia vitam non continuant, ſed minorant. *In ipſis voluptatibus cauſæ doloris oriuntur*: ſubdit Seneca, *Epiſt.* 91. Si aliqua apparens voluptas, omninò vana, quippe cupiditatis futilitas. Unde Lucret. d. v. 191. ſuccinit:

Vitia vitam non continant, ſed minorant.

Senec.

Lucret.

Ex hominis verò facie pulchroque colore,
Nil datur in corpus præter ſimulacra fruendum,
Tenuia, quæ vento ſpes rapit ſæpe miſella.

Hæc eſt figura mundi, quæ præterit, & vitá vitam conſumit: dieſque vitæ deficere dicuntur in vita; quippe viventes cupidi illecebrarum adorabant idola. Nil mirum, ſi in vitæ vanitate deficerent, cùm venena pravis affectibus devorarent. *Per ea quæ coluerunt, dediſti ſumma tormenta*: tormenta utique & ſumma, quia tormenta coluerunt tanquam idola.

Sap. 12. 23.

12 Pro *Vanitate*, legit Genebrard. *Celeriter, inſtar fumi.* Malucnd. *Subito terrore.* Chald. *Cogitatione phantaſiæ.* Cuncta quadrant pravitati cordium impœnitentium, neque malis neque bonis converſorum. Data illis lege in rectitudinem lux, ſed non cuſtodierunt teſtamentum Dei, nolentes in eius lege ambulare; quippe placebat vivere ſine lege. Ut reciperentur frugi, gratia eminebat criminum indulgentiæ; ſed rebelles appoſuerunt adhuc peccare. Ictus iuſtitiæ, ut provocarentur in pœnitentiam, in ſilice cordium excitarunt iræ flammam, & progreſsi in blaſphemiam labio iniquo; igitur malè etiam locuti de Deo. Deus vocabat & revocabat amaritudinibus & favoribus; ſed illi crimina ſuperponebant criminibus. Unde magis debuerunt gratiæ Conditoris, inde exarſerunt ſicut ignis in ſpinis, corde malignitate protervo; quippe in his omnibus peccaverunt adhuc. Haud reſpiciebant finem, & offenſam Deitatem; ſed ut tranſirent in vita, ſecundùm cordis illicita, virulenta deſideria: vanumque illis dicitur vivere, viventibus in continua iniquitate; quippequam tempus, quod in gratię pretioſam vitalitatem, conſumebant neſcientes in vitæ infelicis præ peccatis defectionem.

Conditio pravorum.

Quid tam ſolicitis vitam conſumimus annis,
Æterniſque ſenes curis, dum quærimus ævum
Perdimus? & nullo votorum fine beati
Victuros agimus ſemper, nec vivimus unquám.

Manil. 4. v. 1.

Nemo vivit, dum moritur: vitaque peccantiũ à vitalitate abſumitur; igitur vivunt ad mortem, cùm vivant tantùm ad crimen. Iuxta opera ſunt homini menſurabiles dies. Dies longa, ſi nox brevis. Accedit citiùs nox, ubi dies mali ſunt: penetrantur vitæ momenta in breviora, ubi crimina aliquid ſubtrahunt à menſura: & cùm nox accedat, quando crimen appropinquat; qui in vita perperàm agunt, citiùs ac præcipitanter ad noctem mortis accedunt. Anni improborum deficiunt cum feſtinatione, quia peccatis minuitur menſura vitæ: & cùm ſit in annis menſura brevior, ubi vita flagitijs corruptibilior; vita peccantium in vitalitate evanuit, & feſtinanter in viventibus defecit; quippequàm ſi vitam demonſtrant opera bona, vita mala non eſt vita. Caret vitalitate, qui omninò mortuus a corde. Ubi iniqua prorsùm corda

Vita deficit, dum homo delinquit.

Vita non vita.

Sophocl. in *Oedip. in Colon.* v. 1766.

13 Modò in lectiones & propoſita Didaſcaliæ. Illis qui vanè vivunt, vitæ finis videtur omninò iocus: igitur licèt crimen cognoſcant, in pœnitudinem arbitrantur fore tempus: deficiuntque celeriter in vanitate dies, defraudati etiam voto expectationis; ſiquidem vita præſens iniquitatibus avolat, dum peccator nihil ſentiens, vitam futuram expectat.

Peccatoris vita avolat, dum futuram expectat.

Ut benè vivitur, diú vivitur.

Plaut.

Inquit Plautus in *Trinum.* Act. 1. ſcen. 2. v. 27. Hinc inſtar fumi dies fugientes corrotrice vanitate. Si fumus ploratum excitat, quaſi luminum lachrymis corde vanitate doleät; maior vanitas cogitationis, ubi nulla cogitatio illudentis ſine fine vanitatis: igitur fatuè in flagitia cogitat tempus futurum, cùm debeät flere vanitate præteritum. Cogitatio eſt phantaſiæ, quæ vel cognito fine, occurrunt cordi, quaſi vitæ exitus, vitæ non reſponderet operationibus. Cogitat tempus in vanitatum pœnitudinem pravus animus, & dum diſtans præcogitat, nec

Delirium, criminae faustum cogitare exitum.

nec breve tempus. Cogitat finem, ſimul ex vanitate dolorem, ut vivat ad lubitum & moriatur ad votum; ut poſsit in morte legis obtinere felicitatem, qui in vita non novit legem, frequenti crimine: huiuſmodique cogitatio dicitur cogitatio phantaſiæ; igitur ſummum amentis peccatoris delirium, ex vita prava vitæ felicem expectare exitum. *Pro cogitationibus inſenſatis iniquitatis* (Interl. & Hugo, *Iniquitates*) *illorum.* Iniquitates profectò cogitationis iniquitatis, ex vanitate variationis finis; quippe adduntur propemodùm iniquitates, iniquitate huiuſce cogitationis. Invariabilis eſt, quia vitæ reſpondet mors. Unde ſine variatione cordis, mutatio finis, inſenſatæ prorsùm iniqui cogitationes. Cogitatio eſt, & cogitatio, ubi nulla in converſione finis, cordis converſio. Lactat dolus & dæmon ſpecie vana inſenſatorum deliria, ut vivant uſque in mortem ſicut vivunt, ac impetè detrudantur in infernum: dicunturque inſenſatæ cogitationes huiuſce cogitationes vanitatis; quippequàm vana cogitatio phantaſiæ, malè vivere velle, & benè mori.

Sap. 11. 16.

Et malè vivere velle, ac benè mori.

14 In haccine cogitatione phantaſiæ *ſubitò* anima procelletur *terrore.* Unde terror, unde tremor & timor? Ex fruſtratione cogitationis inſenſatæ, vel monente ulcerum acri dolore. Terror eſt ex periculi urgentia ſine effugio. Urgent dolores inferni, de quibus nulla ingeſta cogitatio; imò eventui contraria, quaſi mortem præterita haud conſtitueret vita. Vita mala in barathrum trahit: contraria pravus animus concepit: ſubitoque terrore turbatur, dum vita moritur; quippe præter ſpem ex morte cogitata felicitas inſenſatum proiecit in vivas Averni flammas. In captivitate Babylonica filiorum Iuda, videtur huiuſmodi infelix ſors. *Rachel plorans filios ſuos, & noluit conſolari, quia non ſunt.* Erant, igitur ducebantur ab hoſtibus, & in cruciatibus. Gogitabant aliter, dicentes de imminente plaga, ſæpe expertà Dei clementià, *Non videbit nobiſſima noſtra.* Mentita eſt iniquitas ſibi, ſubito terrore urgente calamitate: etenim cum uſque in exitum converſionem ſperarent; & in peccatis perſiſterent; adveniente morte, in ſpei vanæ ludibrium, in pœnas habuerunt exitum. Noluit conſolari, conceptà à malitia huiuſmodi peccantis fiducià vana: quandoquidem ſumma animæ amaritudo, in filiorum ſalutis deſideria; concipere phantaſia felicitatem, unde par erat ſperare confuſionem. *Noluit conſolari, quia non ſunt.* Sunt & non ſunt. Sunt captivi crimine, & criminoſi non ſunt; quia ſunt captivi. Si ſunt, captivi non ſunt; ſuiſque captivis, quia capti, accipere renuit ullam conſolationem; quippe videt in vinculis, qui exire, obſervatà lege, valebant in libertatem. Hoc in articulo ſignatur hora noviſsima, qua exit anima de corpore terrà proprià: & morte adveniente, quatitur timore horribili, vanidà de exitu concepta cogitatione; igitur dum totà vità in exitum fovit crimen, habuit exitum, verùm in captivitatem. *Confundemini á fructibus veſtris*: dicit Dominus per eundem Vatem. Mala meſsis; ubi ad meſſem, congregant pro fructibus confuſsionem. *Seminaverunt triticum, & ſpinas meſſuerunt.* Unde ſpes improborum confuſione fructuum? Unde, quando ſpinas metit, qui triticum ſuo iudicio ſeminavit? Unde zyzaniorum confuſio, ſi bonum ſemen ſeminatum in agro? Mors ſubiacet perditionis periculo, ne fidat pectus ſpinis, fructibus iniquitatis.

Vaſta eius ſi lucia plectitur æternà flammà.

Ier. 31. 15. & Matth. 2. 18. Cap. 12. 4.

Unde triſtitia ex huiuſmodi ſpe perfida?

Fructus peccati patet in morte.

V. 13.

Mors doloſa.

Eſt curvo anfractu vallis accomoda fraudi,
Armorumque dolis: quam denſis frondibus atrum
Urget utrinque latus, tenuis quà ſemita ducit,
Anguſtæque fauces, adituſque maligni.

Virgil. 11. Æneid. v. 522.

Haud facilè diſponitur felix exitus, ubi criminum anfractus, & illecebrarum dolus. Vigilet anima, ne in exitu ſit captiva: etenim, ut ait Euripides in *Rheſo.* v. 757.

Duplex eſt malum, dedecus extremum,
Moriendum glorioſè, ſi omninò moriendum.

Euripid.